

ГІСТОГЕНЕЗ (від *гісто...* і *...генез*) — сукупність процесів, що склалися у *філогенезі* і забезпечують в *онтогенезі* тваринних організмів утворення, існування та відновлення тканин з притаманними для них органоспецифічними особливостями. Г. пов'язаний з *цитологією* та *ембріологією*. Іноді супроводжується утворенням міжклітин. речовини. Провід. фактором Г. є клітинне диференціювання, в основі якого лежить диференц. активність генів, що визначають специфіку синтезу білків в клітині, і яке призводить до появи в клітинах морфофункціон. відмінностей, пов'язаних з їх тканин. спеціалізацією. Клітини, що беруть участь у Г., поділяють на родоначальні, або стовбурові (клітини, яким притаманні самопідтримання та диференціювання), клітини-попередники (клітини, що диференціюються та здатні до розмноження), зрілі спеціаліз. клітини (клітини, що закінчили диференціювання і зовсім не здатні або мають обмежену здатність до розмноження). Сукупність клітин, що послідовно утворюються від одного типу стовбурової клітини до зрілих спеціаліз. клітин, називають дифероном, або гістогенет. рядом. Значна роль у процесах Г. належить міжклітин. взаємодіям та впливу нейрогуморал. факторів. У постанатал. періоді Г. лежить в основі природ. процесу відновлення тканин та органів (фізіол. регенерація). Відновлення пошкоджених або частково втрачених тканин після травм здійснюється завдяки репаратив. Г. При регенерації нові клітини розвиваються зі стовбурових та малодиференційов. клітин-

попередників. За патол. умов порушення процесів Г. може призводити до розвитку пухлин.

Початок дослідж. з Г. пов'язаний з розвитком *гістології*. Інтенсивні дослідж. з Г. набули особливого розвитку у 2-й пол. 20 ст. В Україні наук. дослідж. з Г. проведені на каф. гістології та ембріології Нац. мед. університету в Києві (*М. Зазибін, К. Кабак, Ю. Чайковський*; розвиток і регенерація тканин. елементів периферич. нерв. системи), а також на каф. гістології Львів. мед. університету (*О. Луцук*), у відділі цитології та гістогенезу Інституту зоології НАНУ в Києві (*П. Мажуга, Н. Родіонова*; цитол. механізми гісто- й органогенезів у хребетних та їх порушень у забруднених біогеоценозах та в умовах мікрогравітації). Значна заслуга у дослідж. закономірностей регенерації скелет. тканин належить харків. школі гістологів під керівництвом *Є. Панкова*. Останнім часом значна увага приділяється питанням Г., спрямов. на дослідження ембріонал. стовбурових клітин і стовбурових клітин дорослого організму, а також на дослідж. молекулярно-генет. механізмів самопідтримання і диференціювання стовбурових клітин, з'ясування механізмів регуляції гістогенет. процесів у тканинах і органах тощо.

Рекомендована література

1. див. ст. Гістологія.

Н. В. Родіонова

Бібліографічний опис:

Гістогенез / Н. В. Родіонова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-30267>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).